

Dünya Tasarım Konuşmaları 2018: "Birlikte Yaşam-İzmir"

World Design Talks 2018: "Co-living-Izmir"

Elif Kocabıyık Savasta, *Endüstriyel Tasarım Bölümü, İzmir Ekonomi Üniversitesi*
Ahmet Can Özcan, *Endüstriyel Tasarım Bölümü, İzmir Ekonomi Üniversitesi*
Onur Mengi, *Endüstriyel Tasarım Bölümü, İzmir Ekonomi Üniversitesi*
Derya Irkdaş Doğu, *Endüstriyel Tasarım Bölümü, İzmir Ekonomi Üniversitesi*

Özet

Dünya Tasarım Örgütü'nün atölye programı olan Dünya Tasarım Konuşmaları, *Birlikte Yaşam-İzmir* teması ile 29 Haziran 2018'de İzmir'de gerçekleştirildi. Tema; doğayla birlikte yaşamak, toplumda birlikte yaşamak, şehirde birlikte yaşamak, kültürel mirasla birlikte yaşamak ve teknolojiyle birlikte yaşamak alt başlıkları ile ele alındı. İzmir'in uluslararası bir tasarım kenti olma vizyonu dâhilinde, küresel karşılığı olan yerel meselelerin tasarım perspektifi ile tartışıldığı, yerel, ulusal, uluslararası düzeyde çeşitli kurumların bir araya geldiği, iş birliğiyle ve katılımcı bir süreçle organize edilen bu etkinlik; İzmir'in tasarım etkinlikleri tarihi içerisinde stratejik, kapsamlı, katılımcı nitelikleriyle ve İzmir'in birlikte yaşama kültürünün zenginliğine atfen dünyayla birlikte çözmek için öne sürdüğü *birlikte yaşamak* meselesiyle önemli bir yere sahip oldu.

Anahtar Sözcükler: Endüstriyel tasarım, birlikte yaşam, tasarım kenti, İzmir.

Akademik disiplin(ler)/alan(lar): Endüstriyel tasarım, kentsel tasarım.

Abstract

World Design Talks, the workshop program of the World Design Organization, was held in İzmir on 29 June 2018 with the theme of *Co-living İzmir*. The theme was discussed within subthemes that were co-living with nature, co-living within society, co-living in the city, co-living with heritage and co-living with technology. Within the vision of İzmir to become an international design city, this event focused on local challenges with global relevance from a design perspective, where various institutions at local, national, and international levels came together within a collaborative and participatory organizational structure. The event holds an important place in the history of İzmir's design activities with its strategic, comprehensive, participatory qualities and with the *co-living* challenge that it put forward for discussion referring to the richness of İzmir's culture of living together.

Keywords: Industrial design, co-living, design city, İzmir.

Academical disciplines/fields: Industrial design, urban design.

- **Sorumlu Yazar:** Elif Kocabıyık Savasta, Endüstriyel Tasarım Bölümü, İzmir Ekonomi Üniversitesi.
- **Adres:** İzmir Ekonomi Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Endüstriyel Tasarım Bölümü, Sakarya Cad. No:156, 35330 Balçova, İzmir.
- **e-posta:** elif.kocabiyik@ieu.edu.tr
- **ORCID:** 0000-0003-3465-5411
- **Çevrimiçi yayın tarihi:** 21.09.2022
- **doi:** 10.17484/yedi.1144580

Geliş tarihi:21.07.2022 / Kabul tarihi: 15.09.2022

Dünya Tasarım Örgütü'nün¹ programı olan Dünya Tasarım Konuşmaları² atölye etkinliği *Birlikte Yaşam-İzmir (Co-living İzmir)* teması ile 29 Haziran 2018'de İzmir Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi. Etkinlik, İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi'nin koordinasyonunda, o tarihte Dünya Tasarım Örgütü İzmir üyeleri olan İzmir Ekonomi Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü, Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) İzmir Şubesi ve Vestel Elektronik (Manisa) kurumlarının iş birliği ile organize edildi. İzmir'in dünyada ve Akdeniz özelinde bir tasarım kenti olma vizyonu dâhilinde, küresel karşılığı olan yerel meselelerin tasarım perspektifi ile tartışıldığı, yerel, ulusal, uluslararası düzeyde çeşitli kurumların bir araya geldiği, iş birliğiyle ve katılımcı bir süreçle organize edilen bu etkinlik; İzmir'in tasarım etkinlikleri tarihi içerisinde stratejik, kapsamlı, katılımcı nitelikleriyle ve İzmir'in birlikte yaşama kültürünün zenginliğine atfen dünyayla birlikte çözmek için öne sürdüğü *birlikte yaşamak (co-living)* meselesiyle önemli bir yere sahip oldu.

Dünya Tasarım Örgütü (World Design Organization, t.y.), eski adıyla Uluslararası Endüstriyel Tasarım Kurumları Konseyi³, endüstriyel tasarım mesleğini teşvik ederek daha iyi ürün, hizmet, sistem ve deneyim üretmek, daha iyi bir iş ve endüstri ortamı ve nihayetinde daha iyi bir toplum ve çevre oluşturmak amacıyla 1957'de kurulmuş olan uluslararası bir platform ve sivil toplum kuruluşudur. 1974'ten beri Birleşmiş Milletler'in danışmanlık görevini sürdüren örgüt, 2017'de adını ve vizyonunu değiştirdi; çalışmalarını BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2030⁴ doğrultusunda düzenledi. Vizyonunu endüstriyel tasarım pratiğinin ve mesleki hedeflerinin ötesine taşıyarak tasarımın hayatın ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel kalitesini artıran daha kapsayıcı yönüne odaklandı. Endüstriyel tasarımın uluslararası sesi olarak çalışan örgüt, günümüzde *daha iyi bir dünya için tasarım* dünya görüşü ile insan ihtiyaçlarını ilk sıraya koyarak insanlar, gezegen ve kâr arasında doğru denge kurmayı teşvik eder; endüstriyel tasarım odaklı inovasyon bilgilerini savunur, teşvik eder ve paylaşır; önerdiği çeşitli uluslararası programlarla⁵ üyelerini işbirlikçi çalışmalara dâhil eder. Örgütün 2022 yılı itibarıyla 38 ülkeden, şirketleri, eğitim kurumlarını, mesleki kurumları, tanıtım ajanslarını, benzer tasarım kurumlarını ve şehirleri içeren 178 üyesi bulunmaktadır. Türkiye'den ise 12 üyesi vardır. 2018 yılında *Birlikte Yaşam-İzmir* etkinliği Türkiye'deki Dünya Tasarım Örgütü üyesi Arçelik, Vestel Elektronik, Kale Grubu gibi endüstriyel; İzmir Ekonomi Üniversitesi, Medipol Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi endüstriyel tasarım bölümleri gibi akademik; ETMK, Mobilya Dernekleri Federasyonu (MOSFED), Türk Patent ve Marka Kurumu gibi mesleki kurumların ve tasarım konusunda uzmanlaşmış diğer ulusal ve yerel kurum ile tasarımcıların katılımıyla gerçekleşti. Etkinlik, Dünya Tasarım Örgütü yönetim kurulu üyeleri Luisa Bocchietto (başkan), Srini Srinivasan, Gilles Rougon, Thomas Garvey, David Kusuma, Hicham Lahlou, Margaret Petty, Martha Zarza, Don Tae Lee, Mugendi M'Rithaa'nın (eski başkan) katılımıyla ABD, Kanada, Meksika, Avustralya, Kore, Afrika ve Avrupa'ya uzanan coğrafi bir yelpazede ve Tupperware, Samsung Elektronik gibi önemli firmaların temsiliyle uluslararası bir düzeyde gerçekleşti.

Dünya Tasarım Örgütü'nün geçirdiği vizyon dönüşümü sırasında ortaya çıkan programlardan biri Dünya Tasarım Konuşmaları'dır (World Design Talks, t.y.). Yılda iki kere dünyanın çeşitli şehirlerinde bir günlük atölye çalışması olarak düzenlenen bu etkinlikte, şehirler BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2030 çerçevesinde bir konu belirlerler ve bu konuya dair yerel meselelerini küresel ölçekte tasarım perspektifi ile tartışırlar. Etkinlik sonrası oluşturulan raporlar Dünya Tasarım Konuşmaları web sayfasında yayınlanarak Dünya Tasarım Gündemi için bir kaynak oluşturur.⁶ 2016-2022 yılları arasında 10 adet Dünya Tasarım Konuşması gerçekleştirilmiştir. Bunlar sırasıyla şöyledir: İstanbul-Türkiye *Trafik Sıkışıklığı* (2016), Şangay-Çin *Hızlı Kentleşme* (2016), Toluca-Meksika *Mobilite* (2017), Rabat-Fas *Sorumlu Tüketim ve Üretim* (2017), İzmir-Türkiye *Birlikte Yaşam* (2018), Meksiko-Meksika *Su* (2018), Lübliana

¹ World Design Organization (WDO)

² World Design Talks (WDT)

³ International Council of Societies of Industrial Design (Icsid)

⁴ Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, 2030 yılına kadar insanlığın en büyük zorluklarından bazılarını çözmek için BM üyesi ülkeler tarafından üzerinde anlaşmaya varılan, 169 hedeften oluşan 17 adet evrensel amaç grubudur. Dünya Tasarım Örgütü bu amaç gruplarından yedi tanesini endüstriyel tasarım topluluğunun çalışmalarıyla daha çok ilişkilendirmiştir. Bunlar; 3-İyi Sağlık ve Refah, 6-Temiz Su ve Sanitasyon, 7-Uygun ve Temiz Enerji, 9-Sanayi, İnovasyon ve Altyapı, 11-Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, 12-Sorumlu Tüketim ve Üretim ve 17-Hedefler için Ortaklık'tır.

⁵ Dünya Tasarım Başkenti (World Design Capital-WDC), Dünya Tasarım Konuşmaları (World Design Talks-WDT), Dünya Endüstriyel Tasarım Günü (World Industrial Design Day-WIDD), Dünya Tasarım Gündemi (World Design Agenda) vb.

⁶ Dünya Tasarım Gündemi (World Design Agenda), 2030 yılına kadar BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na ulaşılmasına katkıda bulunacak tasarım odaklı çözümler sunmak için tasarımcılara ilham vermeyi, onları harekete geçirmeyi amaçlayan bir eylem planıdır.

Slovenya *Sürdürülebilir Şehirler* (2019), Şangay-Çin *Pandemi-sonrası Tasarım* (2020), BM Kadın Birimi ile *Cinsel Şiddet* (2020), Dünya Tasarım Etkisi Ödülü⁷ ile *Sosyal Etki* (2021).

İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi (İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi, t.y.), 2009 İzmir Kültür Çalıştayı ve 2011 İzmir Tasarım Forumu sırasında belirlenen İzmir'in *uluslararası bir kültür, sanat, tasarım ve inovasyon kenti olma* vizyonunu desteklemek üzere 2012 yılında kurulmuş olan demokratik bir platform ve düşünce kuruluşudur. İzmir'de şimdiye kadar çok sayıda ve çeşitte tasarım etkinliği gerçekleşmiştir.⁸ İzmir Akdeniz Akademisi'nin varlığı bu etkinliklerin artmasına, uluslararasılaşmasına, en önemlisi de şehrin tasarım topluluğu ve kurumlarının katkılarıyla ortak ve katılımcı bir çalışma anlayışının gelişimine sebep oldu. İzmir Akdeniz Akademisi, 2013 yılından beri Dünya Tasarım Örgütü ile çalışmalarını sürdürerek örgütün çeşitli programlarına ve iletişim ağına dâhil oldu. ETMK İzmir Şubesi ile Dünya Endüstriyel Tasarım Günü kutlamalarını her sene düzenledi; 2017'de İzmir'in Dünya Tasarım Başkenti başvurusunu ve 2018'de Dünya Tasarım Konuşmaları etkinliğini koordine etti; 2019'da kendi programı olan İyi Tasarım İzmir (İyi Tasarım İzmir, t.y.) etkinliğine 2020 Dünya Tasarım Başkenti seçilen Fransa'nın Lille şehrini davet etti. Dünya Tasarım Konuşmaları etkinliğinin stratejik, kapsamlı ve katılımcı niteliklerinin oluşmasına öncülük etti.

Dünya Tasarım Konuşmaları etkinliği *Birlikte Yaşam-İzmir* temasıyla 29 Haziran 2018'de İzmir Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi (Co-living İzmir, t.y.; World Design Talks Co-living t.y.). Etkinlik, temayla ilgili çerçeve konuşmaları ile başladı; *birlikte yaşamak* teması kavramsal olarak, tasarım ile ilişkisi açısından ve İzmir'deki kültürel boyutuyla ele alındı.⁹ Atölye çalışması beş alt başlığa ayrılarak gerçekleştirildi: Doğayla birlikte yaşamak, toplumda birlikte yaşamak, şehirde birlikte yaşamak, kültürel mirasla birlikte yaşamak ve teknolojiyle birlikte yaşamak. 29 Haziran'ın Dünya Endüstriyel Tasarım Günü olması vesilesiyle gün sonunda bir kutlama düzenlendi. Dünya Tasarım Örgütü yönetim kurulu üyeleri etkinlik öncesinde yıllık yönetim kurulu toplantılarını İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde gerçekleştirdiler, sonrasında atölye çalışmalarına katkı verdiler. Atölyelere Dünya Tasarım Örgütü üyeleri, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, firmalar, üniversiteler vb. yerel, ulusal, uluslararası kurumlardan davet ve başvuru ile seçilen 150 üzerinde kişi katıldı. Çerçeve konuşmaları ve kutlama etkinlikleri herkesin katılımına açık tutuldu.

Birlikte Yaşam-İzmir teması belirlenirken, İzmir Akdeniz Akademisi çatısı altında Dünya Tasarım Örgütü İzmir üyesi kurumlar¹⁰ ve tasarım çevresinden diğer kurum ve kişiler bir araya gelerek bir dizi toplantı gerçekleştirdiler.¹¹ İzmir şehrinin karakteristiği, yerel meseleleri ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2030 üzerine çalışarak *birlikte yaşamak* temasını belirlediler. Bu tema İzmir'in zengin tarihine, çok kültürlü geçmişine, demokratik şehir kimliğine atfen önerildiği gibi, küresel bir meseleye işaret etmesi, hem zorlu bir mesele hem de fırsat olarak ele alınabilmesi ve tasarım perspektifinden kavramsal, küresel ve yerel bir çerçevede İzmir özelinde bir çalışma yapmaya olanak sağlaması sebepleriyle öne çıktı. Aslında dünyada *birlikte yaşamak* (*co-living*) terimi ile daha çok, ortak kullanım alanlarına sahip olan yeni konutlar ve bu konutların yapısı gereği öne sürdüğü yeni birlikte-yaşama biçimleri algılanır. Ancak etkinlikte bu terim/tema ile daha kavramsal bir ölçek ve tartışma önerilmiştir. Şekil 1 katılımcıları, Şekil 2 atölyeleri göstermektedir.

Birlikte yaşamak temasının oluşumunda öne çıkan okumalardan biri Richard Sennett'a aittir. Sennett, *Zanaatkâr* (2009), *Berber* (2012) ve *Building and Dwelling: Ethics for the City* (2018) kitap üçlüsü ile insanların günlük yaşamlarını sürdürmeleri için gereken becerilere odaklanır. İnsanların kişisel çabalarını, sosyal ilişkilerini ve fiziksel çevrelerini nasıl şekillendirdiğini ve birbiriyle ilişkilendirdiğini araştırır. *Zanaatkâr* (2009) adlı kitabında, günlük yaşamın yürütülmesinde modern toplumun vasıfsızlaşan insanlarına odaklanarak, günümüz dünyasında daha fazla makineye sahip olmamızı ancak onları nasıl iyi kullanacağımız konusunda daha az fikrimizin olmasını ve modern iletişim biçimleri sonucunda insanlar arasında daha büyük bir iletişim ağı içinde olmamızı ancak nasıl iyi iletişim kurulacağı konusunda daha az anlayışa sahip olmamızı eleştirir. *Berber* (2012) adlı kitabında, başkalarına karşı

⁷ World Design Impact Prize (WDIP)

⁸ 2009-2021 yılları arasında İzmir'de gerçekleştirilen tasarım etkinlikleri designizmir.org web sayfasında derlenerek bir kronoloji oluşturulmuştur.

⁹ İzmir Dayanışma Akademisi'nden Prof. Dr. Nilgün Tokar Kılınc, *Mekâna yerleşme ve yaşamı paylaşma hakkı: Bir arada yaşam*, Dünya Tasarım Örgütü eski başkanı Prof. Dr. Mugendi M'Rithaa *Şenlik için tasarım: Afrika perspektifi* ve İstanbul Bilgi Üniversitesi öğretim üyesi ve Akdeniz Akademisi Kültür-Sanat koordinatörü Doç. Dr. Serhan Ada *İzmir'de birlikte yaşama kültürü* konulu sunumlar yaptılar.

¹⁰ İzmir Ekonomi Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü, Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) İzmir Şubesi ve Vestel Elektronik (Manisa).

¹¹ Şubat 2018'de üç adet ve sonuncusu Nisan 2018'de olmak üzere, yer yer 30 kişiye varan katılım ile toplantılar gerçekleştirildi.

duyarlı olma ve işte ya da toplulukta duyarlı olmanın pratik uygulaması üzerine odağını derinleştirir. İş birliğini, insanların birlikte hareket edebilmeleri için birbirlerini anlama ve karşılık verme becerisini gerektiren özel bir sosyal değer olarak görür. *Building and Dwelling: Ethics for the City* (2018) adlı kitabında, ilk iki kitabının kişisel çaba, sosyal ilişkiler ve iş birliği konularını fiziksel çevreye yani şehre taşır ve şehirlerin nasıl daha iyi olabileceğine odaklanır. Kentsel tasarımı tehlikede olan bir zanaat gibi eleştirir: Modern yapıtları fiziksel olarak homojen ve katı bulur, sosyal olarak da kişisel ve ortak deneyimlerin zayıf izleri olarak görür.

Şekil 1. Katılımcılar (World Design Talks Co-Living, t.y.).

Sosyal ilişkilere bakmanın bir diğer yolu, Biyoloji disiplininin *ortakyaşam* (*simbiyoz*) terimine karşılık gelebilir. *Birlikte yaşama* anlamına gelen *simbiyoz*, birbirine benzemeyen iki organizmanın az ya da çok yakın birliktelik içinde yaşaması veya iş birliğine dayalı bir ilişki kurmasıdır. *Mutualizm* (karşılıklı fayda birlikteliği), *Kommensalizm* (tek taraflı fayda birlikteliği), *Parazitizm* (fayda-zarar birlikteliği) gibi türleri vardır. Simbiyotik ilişki güçlü bir denge gerektirir.

Şekil 2. Atölyeler (World Design Talks Co-Living, t.y.).

Bu arka plan dâhilinde belirlenen *birlikte yaşamak* teması ile her türlü insan ve insan ötesi mevcut ilişkiyi sorgulamaya, ilişkiyi karşılıklı düşünebilmeye, ilişki/ilgi kurmayı yeniden öğrenmeye, tasarımın bu konuda neler yapabileceğine, İzmir üzerinden dünyaya nasıl bir söz üretilebileceğine odaklanıldı. Geniş bir konu olduğu için *birlikte yaşama* ilişkileri karşılıklı olarak *insan-insan*, *insan-doğa*, *insan-toplum*, *insan-*

şehir, insan-teknoloji kanallarıyla tanımlanarak yerel sorunlara/vakalara/konulara odaklanıldı. *Birlikte yaşam*ın alt temaları ve atölyeleri bu şekilde ortaya çıktı.

Doğayla birlikte yaşamak atölyesinde öne çıkan sorular şöyleydi: Kentsel tasarım doğa ve habitat arasındaki ilişkiyi nasıl geliştirir? Şehir ve doğa arasındaki kesişimi nasıl tasarlarız? Farkındalığı artırmak ve davranışları değiştirmek için nasıl tasarım yapabiliriz? Bu sorular kılavuzluğunda İzmir Körfezi, İzmir Kuş Cenneti ve balık çiftlikleri vaka/konu olarak ele alındı. İnsanın doğaya öncelik verdiği, doğayı bir aktör ve paydaş olarak ele aldığı bir tasarım yaklaşımı ortaya kondu. Atölye katılımcılarının belirlediği doğa ile işbirlikçi tasarım yaklaşımı farklı ölçekler, paydaşlar ve kullanıcılar özelinde üç odakta toplandı: i) Şehrin yeniden tasarlanması, hatta yıkılması ve yeniden inşa edilmesine kadar varan radikal bir yaklaşımla doğaya yeniden alan açan, mikro-makro yaşayan sistemlerin insanlarla birlikte var olduğu yeni bir kent tasarımı. Kentsel alanların doğaya geri kazandırılması sadece-doğa, doğa-insan ve sadece-insan habitatlarının bir arada var olduğu bir senaryo üzerinden tartışıldı; ii) Paydaşlar özelinde doğa ile olan ilişkimizin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik faaliyetlerle yeniden tanımlanması. Tasarımcıların diğer uzmanlarla birlikte geliştirecekleri *bilgi araçları* ile etkinlik arayüz ve etkileşim tasarımı önerileri yapıldı. Fiziksel ve sanal olarak yapılacak bu etkinlikler (eğitimler, uygulamalar, oyunlar vb.) toplumun her kesiminden kullanıcının doğa ile ilişkisini yeniden tanımlamaya ve empati becerisini geliştirmeye yönelik olarak tariflendi; iii) Doğa'yı ziyaret. Çocukları ve gençleri hedef alan bu tasarım yaklaşımı doğayı yerinde görme, gözlemlenme, öğrenmeye dayalı yeni bir okul önerisiydi. Gelecek neslin doğa ile ilişkisini yeniden tanımlamayı hedefleyen bu fikir, doğa farkındalığı ve bilincini doğa-dostu-davranış geliştirerek artırmaya yöneldi.

Toplumda birlikte yaşamak atölyesinde öne çıkan sorular şöyleydi: Herkes için kapsayıcı ve demokratik bir toplum tasarlanmanın başlıca zorlukları ve fırsatları nelerdir? Sosyal destek ve dayanışma ağlarını harekete geçirerek toplumsal eşitsizlik, yoksulluk ve kapasite yetersizliği problemleriyle nasıl başa çıkabiliriz? Kentsel kamusal alanda toplumsal cinsiyet ile ilgili sorumluluklarımız için nasıl tasarımlar yapabiliriz? Herkes için şehirler tasarlamak gerçekten mümkün mü? Bu sorular kılavuzluğunda göç, sosyal sınıf eşitliği, cinsiyet eşitliği konuları tartışıldı. Bireylerin, toplumun, sivil toplum örgütlerinin ve yerel yönetimlerin bu konular dâhilindeki sorumluluklarının şehir, mahalle, sokak ve yaşam üniteleri gibi farklı ölçeklerdeki kent parçalarında nasıl biçimlenebileceğine yönelik yaklaşımlar ortaya kondu. Bunlar şöyle sıralanabilir: i) Toplum içerisinde empati ve farkındalık yaratmak; ii) Farklı kültürleri, tarihi ve toplumsal anıları paylaşmak; iii) Sosyal sistemleri ve hizmetleri yeniden tasarlamak/işlevlendirmek; iv) Göçmenleri sisteme dahil etmek ve toplumun her kesimine *ses* vermek; v) Yerel yönetim mevzuatı ve belediye hukukuna yönelik yeni düzenlemelerde bulunmak; vi) Şehrin görünmeyen sosyal sınırlarını anlamak ve yeniden şekillendirmek; vii) Güvenlik ve *güvenlik hissi* üzerinden kentsel mekânsal pratikleri yeniden düşünmek; viii) Kültürel çeşitlilikten ve farklı gündelik yaşam pratiklerinden öğrenmek. Atölyenin sonunda bu yaklaşımlara istinaden dört tasarım odağı belirlendi: i) Yeniliği teşvik ederek fırsatlar yaratmak: Uygun alanların yaratıcı merkezler, kütüphaneler, eğitim alanları gibi üçüncü bir alana dönüştürülmesi, mülteciler için yenilik merkezleri, ağlar ve yasal destek gruplarının oluşturulması; ii) Karma topluluklar için ortak değerler yaratmak: Yerel halk ve mülteciler için ortak değer ve kapsayıcı kimlik oluşturulması, ortak faaliyetler tasarlayarak toplumun her kesiminin bir araya getirilmesi; iii) Görünen-görünmeyen sınırları çözmek: Toplumu oluşturan birey ve grupların tanınması, kültürel ön yargıların aşılması; iv) Kentlerde güven duygusunu arttırmak için farklı topluluklar arasında bir ağ oluşturmak: *Diğerlerinin* varlığının kabul edilmesi, ihtiyaçlarına saygı duyulması ve karşılanması, seslerini duyurabilecekleri ve kendilerini temsil edebilecekleri platformların yaratılmasıyla toplumun her kesiminde güven duygusunun artırılması.

Şehirde birlikte yaşamak atölyesinde kimlik, mekân, hizmet ve atık konuları tartışmanın odağı oldu. Atölyede şehirler, tarıma ve sanayiye dayalı toplumların yerleşim alanı olarak değil, mülkiyet ve aidiyet ilişkilerinin en üst düzeydeki mekânsal kurgusu olarak, yani Doğu-Batı ve Kuzey-Güney uygarlıkları içinde binlerce yıldır varlığını sürdüren yerleşim yerleri olarak ele alındı. İzmir şehri *birlikte yaşamak* teması bağlamında değerlendirilirken şehrin kültürel kimliğini oluşturan coğrafi konumu, körfezi, ticari ve kamusal ulaşım özellikleri gibi karakteristik nitelikleri öne çıkarıldı. Yapılandırılmış çevre ile hizmetler bütünü şehirlerin toplumsal habitatını oluşturur; kimlik ve mekân ile birlikte şehrin hizmet bağlamı da tartışıldı. Atölyenin sonunda bireylerin, toplulukların ve kurumların şehir için neler yapabilecekleri ortaya kondu. Katılımcıların ortak çabasıyla çıkan sonuç, *birlikte yaşamak* kavramıyla kastedilenin şehir ölçeğinde yalnızca hizmetlere ve kaynaklara toplu erişim sağlanması ve faydalanılması demek olmadığı, aynı zamanda bireyler, topluluklar ve kurumlar tarafından ortak paylaşılan bir kimlik ögesi ve gurur kaynağı olduğudur. Bu bağlamda bir kent/şehir ve kentli kimliği oluşturmak için bireylere ve topluluklara düşen sorumluluğun; atıkları azaltmak, olası *pozitif müşterek karşılaşmalar* için kamusal alan kullanımını

arttırmak, hizmetlerden ortak/demokratik bir biçimde faydalanmak olduğu belirlendi. Buna paralel olarak kamu kurumlarının atıklar, kamusal alanlar ve hizmetler özelinde sürekli araştırma-geliştirme ve gerçekleştirme faaliyetleri içinde olması, eğitim-öğretim odaklı teşvik edici ve düzenleyici roller üstlenmesi gerektiği vurgulandı.

Kültürel mirasla birlikte yaşamak atölyesinde kentlilerin kültürel miras ile kurdukları ilişkiye odaklanıldı ve bu karmaşık ilişkinin kültürel belleğin daha geniş bağlamında nasıl yorumlanabileceğine yönelik soruların üzerine gidildi: Somut ve somut olmayan kültürel mirasın unsurları şehrin günlük yaşamına nasıl daha fazla entegre edilebilir? Gündelik yaşam pratikleri üzerinden farklı topluluklar arasında uyum ve iş birlikleri geliştirilip farklı hafıza topluluklarına mensup şehir sakinlerinin birbirinden öğrenmeleri sağlanabilir mi? İzmir'in öne çıkan kültürel miras konuları nelerdir ve tasarımın farklı alanları bu konularda neler önerebilir? Bu soruların kılavuzluğunda Agora-Basmane-Kemeraltı bölgesi, İzmir'in endüstriyel mirası ve toplumsal hafızada mübadelenin yeri tartışıldı. Mikro-makro ölçekte, geçici-kalıcı müdahaleler ve fiziksel-dijital iyileştirmeler öneren atölye katılımcıları, öncelikle İzmir'de kültürel mirasa dair bir farkındalık eksikliği olduğu tespitinde bulunup kamuda kültürel mirasa dair nasıl bir ilgi oluşturulabileceğinin yollarını tartıştılar. Öneriler iki gruba ayrıldı: i) Müzeler, kültür merkezleri vb. kurumların sayısının artırılması, kent mobilyaları ve yönlendirme işaretleri gibi şehre fiziksel müdahaleleri içeren *donanım çözümleri*; ii) Kültürel programlamayı ve mirasla dijital etkileşim araçlarını içeren *yazılım çözümleri*. Katılımcılar, ulusal sınırların ötesine geçerek Doğu Akdeniz'in daha geniş coğrafyasına yayılan bir ticaret ve sanayi merkezi olan İzmir'in tarihi kimliğine dikkat çektiler. Bu kimliğin daha belirgin hale gelmesi için yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarına düşen görevi vurguladılar. Tartışmalarda ortaya çıkan kilit nokta, kültürel mirasın yerleşik anlamlarının kentlilerin onunla ilişki kurmasını sınırlandırabileceğiydi. Katılımcılar, alternatif olarak miras unsurlarının yaratıcı biçimlerde *hacklenebileceğini*, yani insanların ortak bir geçmişin farklı yönleriyle etkileşime girebilmeleri, onunla özdeşleşebilmeleri ve hatta ondan yeni anlamlar yaratabilmeleri için kültürel mirası deneyimlemek üzere yenilikçi yolların tasarlanabileceğini öne sürdüler. *Mirası hackleme* kavramı ile kentlilerin mirasla ilişki kurmasının daha dinamik ve çoğulcu yolları sağlanabilir görüşü oluştu. Tartışmalarda öne çıkan bir diğer nokta, İzmir'in somut ve somut olmayan mirasının dinamik, eklektik ve sürekli değişen bir yapıya ve şehrin sakinlerinin de kültürel geleneklerinin bu artan çeşitliliğine uyum sağlayabilen bir karaktere sahip olduğuydu. Dolayısıyla İzmir mirası, fikir, eşya, kültür ve topluluklar arası takası/değiş-tokuşu içeren bitmeyen bir *takas (exchange)* süreci olarak tarif edildi.

Teknolojiyle birlikte yaşamak atölyesinde insanların teknoloji ile olan ilişkilerine odaklanıldı. Bu geniş konu ile teknolojinin insanları küresel olarak medya üzerinden nasıl bir araya getirdiği, makine öğrenimi gibi gelişmekte olan teknolojilerin insanlar ve makineler arasında nasıl yeni ilişkiler kurduğu ve *birlikte yaşamın* diğer tüm alt temalarının dijital çağ üzerinden nasıl incelenebileceği tartışıldı. Şu sorular öne çıktı: Tasarımcılar, mühendisler, mucitler sürdürülebilir ve yenilikçi çözümleri birlikte nasıl yaratabilirler? 4'üncü Sanayi Devriminin zorlukları nelerdir? Açık-kaynak tasarım ve teknoloji, yerel topluluklar tarafından değişim yaratmak için nasıl kullanılabilir? Bu sorular kılavuzluğunda atölye katılımcıları dört gruba ayrılarak çalıştı. Gruplarda öne çıkan konular şöyleydi: Bilgi kirliliği¹², güven ve güvensizlik, teknolojik ürünlerin yarattığı sağlık ve çevre sorunları, bireysel yenilikçiler¹³. Atölyenin sonunda bireylerin, toplulukların ve devlet kurumlarının bu konular üzerine neler yapabilecekleri ortaya kondu. Şu görüşler sunuldu: Bilgi kirliliği konusunda bireyler oluşturdukları bilgilerin güvenilirliğinin sorumluluğunu almalıdırlar; topluluklar yanlış bilgi tespiti ve ifşası için çevrimiçi forumlar ve bunların uygulama eklentilerini oluşturabilirler; devlet kurumları bilginin kutuplaşmaksızın yayılabilmesi için vize ve internet kısıtlamalarını kaldırabilirler. Deneyimi daha da arttıran etkileşim tasarımlarıyla bireyler ve makineler arasında güven sağlanabilir ve öğrenilebilir; bu konuda topluluklara seminerler verilebilir. Çevre sorunu için ürünlerin Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi¹⁴ bireysel düzeyde yapılabilir; ürünleri verimli kullanmayı öğrenen bireyler bu bilgiyi yaymak üzere bir merkez olarak kabul edilebilir; devlet kurumları ise çevre dersleri vererek ürünlerin Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi hakkında eğitim kampanyası yürütebilirler. *Yerel çalış, küresel bağlan* sloganı ile tasarımcılar, mühendisler ve mucitler sürdürülebilir bir çalışma ağında tasarım ve üretim yapmak üzere bir araya gelebilirler; yaratıcı köyler, kooperatifler ve kolektifler yapılandırılabilir ve bu sayede gelir türü çeşitlendirilebilir; bu yaratıcı merkezlerde oluşturulan bilgi endüstriye satılarak bilginin ve yaratıcı hizmetlerin topluluklar tarafından sağlandığı bir *bilgi ve hizmet ticareti çerçevesi* oluşturulabilir, devlet kurumları birlikte çalışan

¹² Atölye katılımcıları tarafından *information pollution* kelimelerinin birleştirilmesiyle *infolution* olarak adlandırıldı.

¹³ Endüstriye bağlı olmadan bireysel tasarım-üretim yapan bireyler.

¹⁴ Life Cycle Assessment (LCA)

tasarımcılar, mühendisler, mucitler ve tüccarlardan oluşan bu yerel toplulukların çalışma ağlarını sürdürmek için teşvikler, promosyonlar, vergisiz ticaret kümeleri vb. özel düzenlemeler yapabilirler.

Bu beş atölyede insan ile doğa, toplum, şehir, miras ve teknoloji arasındaki ilişkiler İzmir'in yerel sorun/vaka/konuları üzerinden ele alınarak küresel ölçeğe taşındı ve bu ilişkileri geliştirmeye yönelik tasarım pratiği önerileri ortaya kondu. Bu öneriler bireyler (tasarımcı, kadın, vatandaş vb.), gruplar/topluluklar (apartmanlar, sokaklar, mahalleler vb.), kurumlar, yerel yönetimler/kamu kurumları düzeylerinde ilişkileri geliştirmeye yönelik sorumluluklar üzerinden tartışıldı ve çalışıldı. Genel olarak bireysel düzeyde *azaltmak*, gruplar/topluluklar düzeyinde *paylaşmak*, kurumlar düzeyinde ise *hizmet etmek* kavramları ve eylemleri öne çıktı. Bu kavram/eylemlerin en çok odaklanması gereken hedefin *farkındalık yaratmak* olduğu görüldü.

İzmir'in tasarım kenti olma stratejisi ile tasarım dünyasında söz sahibi olan uluslararası bir kurumun etkinlikler serisine ev sahipliği yapması, hatta yapmaya hak kazanmış olması, ötesinde bunu en kapsayıcı ve katılımcı niteliklerle gerçekleştirmiş olması etkinlik organizasyonu açısından öne çıktı. Etkinlik aynı zamanda İzmir etkinlik organizatörleri ve Dünya Tasarım Örgütü için de bir öğrenme/kendini geliştirme süreci oldu. Etkinlik çıktılarının değerlendirilmesi, detaylı raporlanması, paylaşılması, uygulamaya yönelik yapılandırılması, diğer bir deyişle etkinliğin sonrasında etkinlik öncesinde planlanarak hazırlık yapılması ileriki İzmir tasarım etkinlikleri için bir öğrenim oldu. Ayrıca Dünya Tasarım Örgütü sekreteryası *birlikte yaşam*ın alt temaları için dünyadan örnek başarı hikâyelerini İzmir etkinlik organizatörleri ile paylaştı; bunlar İzmir ve Türkiye'den bir araya getirilen sorun/vaka/konular ile birleştirildi ve etkinlik içeriğine katkı koymak, tartışmaları teşvik etmek amacıyla atölyeler sırasında kullanılan etkinlik kartlarının geliştirilip tasarlanmasına sebep oldu (Co-living Cards, t.y.). Şekil 3 etkinlik kartlarını göstermektedir. Ayrıca, İzmir etkinlik organizatörleri tarafından gerçekleştirilen röportajların, çekimlerin (fotoğraflar ve videolar) ve etkinlik kimlik tasarımının Dünya Tasarım Konuşmaları etkinlikler serisinin geliştirilmesine katkı koyduğu Dünya Tasarım Örgütü tarafından ifade edildi.

Şekil 3. Etkinlik için tasarlanan kartlar (World Design Talks Co-Living, t.y.).

Birlikte Yaşam-İzmir etkinliği sonrasında; TRT Radyo-1'de Gecenin İçinden radyo programı (TRT Radyo-1, 2018), İyi Tasarım İzmir_3 *Bir Arada* etkinliğinde bir panel (İyi Tasarım İzmir, t.y.) ve İzmir Kültür Platformu Girişimi (İKPG) yayını olan Platform'da bir röportaj (Kayırcı, 2018) yayınlandı. Etkinlik web sayfası hala aktif ve etkinlik bilgileri sunuluyor (Co-living İzmir, t.y.). Etkinliğin raporu ise Dünya Tasarım Örgütü'nün web sayfasında paylaşılıyor (World Design Talks Co-living, t.y.). Bu yayınlardaki ifadelerle bakıldığında etkinlikte getirilen tasarım önerilerinin uygulamaya taşınması isteği ve İzmir Akdeniz Akademisi ile Dünya Tasarım Örgütü'nün birlikte yeni çalışmalar üretme, yapılanları sürdürme isteği görülüyor. 2019 yılında İyi Tasarım İzmir_4 *Döngü* etkinliğine 2020 Dünya Tasarım Başkenti seçilmiş olan Lille kentinin davet edilmesi (İyi Tasarım İzmir, t.y.) ve Lille'de olası tasarım etkinliklerinin planlanması da bunu gösteriyor. 2021 yılında İzmir'de düzenlenmiş olan UCLG Kültür Zirvesi'nde ortaya atılmış olan *döngüsel kültür* kavramı *doğayla uyum, geçmişle uyum, birbirimizle uyum ve değişimle uyumdan* oluşan yeni bir kavram olarak *başka bir kültürün mümkün olduğunu* söylüyor (UCLG Kültür Zirvesi, t.y.). İzmir'de ortaya atılan bu kavramın *Birlikte Yaşam-İzmir* etkinliğinin alt temalarıyla olan benzerliği, İzmir şehriden

dünyaya sunulan bir kültür ve tasarım perspektifinin oluştuğunu/oluşabileceğini de işaret ediyor. *Birlikte Yaşam-İzmir* etkinliğinin teması/alt temaları doğrultusunda oluşan tasarım önerileri fikir düzeyinde bırakılmayıp uygulamaya konulabilir, geliştirilebilir düzeyde görünüyor. Etkinliklerin fikir üretmenin ötesine geçtiği, uluslararası düzeyde şehirlerarası iş birliklerinin kurularak dünya/gezegen sorunlarıyla ortak mücadele zemininin kurulduğu bir tasarım eylemine her geçen gün daha çok ihtiyaç duyuluyor.

Kaynakça

Co-living Cards (t.y.). <http://colivingizmir.org/work-shops/co-living-cards/>

Co-living İzmir (t.y.). <http://colivingizmir.org/>

İyi Tasarım İzmir. (t.y.). <https://www.iyitasarimizmir.org/>

İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi. (t.y.). <https://www.izmeda.org/>

Kayırcı, E. C. (2018). Birlikte yaşamı tasarlamak: Co-living İzmir. *Platform*, 10, İzmir Büyükşehir Belediyesi, 25-26.

Sennett, R. (2009). *Zanaatkâr* (M. Pekdemir, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Sennett, R. (2012). *Beraber* (İ. Özküralıpli, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Sennett, R. (2018). *Building and dwelling: Ethics for the city*. Alan Lane.

TRT Radyo-1. (2018, 13 Temmuz) *Gecenin içinden* [Radyo Yayını]. <https://radyo.trt.net.tr/kanallar/radyo-1/programlar/107/gecenin-icinden>

UCLG Kültür Zirvesi. (t.y.). <https://www.uclg-culturesummit2021.org/>

World Design Organization. (t.y.). <https://wdo.org/>

World Design Talks. (t.y.). <https://wdo.org/programmes/wd-talks/>

World Design Talks Co-living. (t.y.). <https://wdo.org/programmes/wd-talks/izmir/>